ENBİYA

﴿٢١﴾ سُورَةُ الْاَنْبِيَاءِ

Mekkîdir. Âyetleri yüz on ikidir.

Fasılası : - ن ٠م harfleridir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

﴿١﴾ اِقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِى غَفْلَةٍ مُعْرِضُونَ ﴿٢﴾ مَا يَاْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنْ رَبِّهِمْ مُحْدَثٍ اِلَّا اسْتَمَعُوهُ وَهُمْ يَلْعَبُونَ ﴿٣﴾ لَاهِيَةً قُلُوبُهُمْ وَاَسَرُّوا النَّجْوَى اَلَّذِينَ ظَلَمُوا هَلْ هٰذَآ اِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ اَفَتَاْتُونَ السِّحْرَ وَاَنْتُمْ تُبْصِرُونَ ﴿٤﴾ قَالَ رَبِّى يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِى السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٥﴾ بَلْ قَالُوٓا اَضْغَاثُ اَحْلَامٍ بَلِ افْتَرٰيهُ بَلْ هُوَ شَاعِرٌ

فَلْيَاْتِنَا بِاٰيَةٍ كَمَآ اُرْسِلَ الْاَوَّلُونَ ﴿٦﴾ مَآ اٰمَنَتْ قَبْلَهُمْ مِنْ
قَرْيَةٍ اَهْلَكْنَاهَاۚ اَفَهُمْ يُؤْمِنُونَ ﴿٧﴾ وَمَآ اَرْسَلْنَا قَبْلَكَ اِلَّا
رِجَالًا نُوحِيٓ اِلَيْهِمْ فَسْـَٔلُوٓا اَهْلَ الذِّكْرِ اِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴿﴾

sh:»3340

﴿٨﴾ وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا لَايَاْكُلُونَ الطَّعَامَ وَمَا كَانُوا
خَالِدِينَ ﴿٩﴾ ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ الْوَعْدَ فَاَنْجَيْنَاهُمْ وَمَنْ نَشَآءُ
وَاَهْلَكْنَا الْمُسْرِفِينَ ﴿١٠﴾ لَقَدْ اَنْزَلْنَآ اِلَيْكُمْ كِتَابًا فِيهِ
ذِكْرُكُمْۖ اَفَلَا تَعْقِلُونَۧ﴿﴾

Meali Şerifi

Yaklaştı nâsa hisabları onlar ise hâlâ gaflette aldırmıyorlar 1 Rablarından kendilerine gelen her yeni

ıhtarı mutlak eğlenerek dinliyorlar 2 Kalbleri hep oyunda hem onlar o zalimler şu gizli fısıltıyı sirleştiler: bu

sırf sizin gibi, bir beşer artık göre göre sihere mi gidiyorsunuz? 3 Dedi: rabbım söyleneni bilir: Gökte de Yerde de ve o öyle semî, öyle alîmdir 4 Dediler: adgâsü ahlâm, yok onu uydurdu, yok o bir şâir, yoksa bize evvelkilerin gönderildikleri gibi bir âyet getirsin 5 Onlardan evvel ihlâk ettiğimiz hiç bir karye iyman etmedi şimdi onlar mı iyman edecekler? 6 Senden evvel de başka değil ancak kendilerine vahiy gönderdiğimiz bir takım ricâl gönderdik, haydin zikr ehline sorun bilmiyorsanız 7 biz onları hem yemek yemez bir cesed yapmadık hemde mühalled değildiler 8 Sonra onlara olan va'de sadık olduk da kendilerini ve dilediklerimizi necata çıkarıp müsrifleri helâk ettik 9 Şanım hakkı için size bir kitab indirdik ki bütün şanımız onda? hâlâ akıllanmıyacakmısınız? 10

3. ﴿وَاَسَرُّوا النَّجْوٰىۖ﴾ - NECVÂ, gizli fısıltı demek olduğu halde bir de bunun sirren söylendiğini tasrih etmek son derece gizlendiğini beyandır. Böyle iken

min tarafillâh Resulullaha ma'lûm oldu da onlara ne söylediklerini haber verdi. Binaenaleyh şaşaladılar da nereden duydun dediler. Cevaben 4. ﴿قَالَ﴾ dedi ki

﴿رَبِّى يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِى السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ الخ﴾ bunun üzerine

nübüvveti ı'tiraf etmeleri lâzım gelirken yine kendi aralarında 5.

﴿بَلْ قَالُوٓا اَضْغَاثُ اَحْلَامٍ﴾ hayır, dediler, adgasü ahlâm -yalan ru'ya (Sûrei Yûsüfe bak) lâkin yalan ru'ya ile bir hakıkatin bilinemiyeceği âşikâr olduğundan dediler ki ﴿بَلِ افْتَرٰيهُ﴾ hayır uydurdu - kendiliğinden attı üstüne vurdurdu. Bu iftirayı da beğenmediler de ﴿بَلْ هُوَ شَاعِرٌ﴾ hayır o bir şair - bir şiir söylüyor dediler. İşte rablarından gelen zikrile eğlenen, Kur'an nâzil oldukça alay eden o kalbleri lâhî zalim kâfirler nübüvvetin bir Allah vergisi olduğuna inanmak istemeyip kendi gönülleri o yunde olduğundan dolayı nefislerine kıyas ile onu gizliden gizli bir sihirbazlık, bir hilekârlık addetmek isterlerken sirlerine haber veren vahyin ı'cazı karşısında şaşırarak yok ru'ya yok uydurma, yok şaır diye saçmaladılar da nihayet ﴿فَلْيَاْتِنَا بِاٰيَةٍ كَمَآ اُرْسِلَ الْاَوَّلُونَ﴾ dediler, sanki inanacaklarmış gibi evvelki Peygamberlerin mu'cizelerini istediler. Ki bu gün de hulâsa edildiği zaman münkirlerin müddeayatı bunlardan ıbarettir.

8. ﴿وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا لَايَاْكُلُونَ الطَّعَامَ﴾ - Ya'ni cansız heykellerden ıbaret değiller idi 10. ﴿فِيهِ ذِكْرُكُمْ﴾ zikriniz bunda - ya'ni muhtac olduğunuz nasıhat, ve vird-ü zikriniz olacak şan-ü şeref bunda.

sh:»3342

﴿١١﴾ وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً وَاَنْشَاْنَا بَعْدَهَا
قَوْمًا اٰخَرِينَ ﴿١٢﴾ فَلَمَّآ اَحَسُّوا بَاْسَنَآ اِذَا هُمْ مِنْهَا يَرْكُضُونَ
﴿١٣﴾ لَا تَرْكُضُوا وَارْجِعُوٓا اِلٰى مَآ اُتْرِفْتُمْ فِيهِ وَمَسَاكِنِكُمْ
لَعَلَّكُمْ تُسْـَٔلُونَ ﴿١٤﴾ قَالُوا يَا وَيْلَنَآ اِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ
﴿١٥﴾ فَمَا زَالَتْ تِلْكَ دَعْوٰيهُمْ حَتّٰى جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا
خَامِدِينَ ﴿١٦﴾ وَمَا خَلَقْنَا السَّمَآءَ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا
لَاعِبِينَ ﴿١٧﴾ لَوْ اَرَدْنَآ اَنْ نَتَّخِذَ لَهْوًا لَاتَّخَذْنَاهُ مِنْ لَدُنَّآ اِنْ
كُنَّا فَاعِلِينَ ﴿١٨﴾ بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ
فَاِذَا هُوَ زَاهِقٌ وَلَكُمُ الْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ ﴿١٩﴾ وَلَهُ مَنْ فِى
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا
يَسْتَحْسِرُونَ ﴿٢٠﴾ يُسَبِّحُونَ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ ﴿٢١﴾
اَمِ اتَّخَذُوٓا اٰلِهَةً مِنَ الْاَرْضِ هُمْ يُنْشِرُونَ ﴿٢٢﴾ لَوْ كَانَ

فِيهِمَآ اٰلِهَةٌ اِلَّا اللّٰهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحَانَ اللّٰهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا
يَصِفُونَ ﴿٢٣﴾ لَا يُسْـَٔلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْـَٔلُونَ﴿﴾

sh:»3343

﴿٢٤﴾ اَمِ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهٖٓ اٰلِهَةً ۭ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ ۚ هٰذَا ذِكْرُ
مَنْ مَّعِيَ وَذِكْرُ مَنْ قَبْلِيْ ۭ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ ۙ الْحَقَّ فَهُمْ
مُّعْرِضُوْنَ ﴿٢٥﴾ وَمَآ اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَّسُوْلٍ اِلَّا نُوْحِيْٓ
اِلَيْهِ اَنَّهٗ لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنَا فَاعْبُدُوْنِ ﴿٢٦﴾ وَقَالُوا اتَّخَذَ
الرَّحْمٰنُ وَلَدًا سُبْحٰنَهٗ ۭ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُوْنَ ۙ ﴿٢٧﴾ لَا يَسْبِقُوْنَهٗ
بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِاَمْرِهٖ يَعْمَلُوْنَ ﴿٢٨﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ اَيْدِيْهِمْ وَمَا
خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُوْنَ ۙ اِلَّا لِمَنِ ارْتَضٰى وَهُمْ مِّنْ خَشْيَتِهٖ مُشْفِقُوْنَ
﴿٢٩﴾ وَمَنْ يَّقُلْ مِنْهُمْ اِنِّىْٓ اِلٰهٌ مِّنْ دُوْنِهٖ فَذٰلِكَ نَجْزِيْهِ جَهَنَّمَ ۭ
كَذٰلِكَ نَجْزِي الظّٰلِمِيْنَ﴿﴾

Meali Şerifi

Halbuki biz zulmetmekte olan nice memleket kırdık geçirdik, ve arkasından diğerlerini başka bir kavm olarak neşet ettirdik 11 Be'simizi hissettikleri vakit, hemen oradan üzengi depiyorlardı, 12 yok, dedik: tepinmeyin, dönün o içinde şimartıldığınız şeylere ve meskenlerinize, ki sorguya çekileceksiniz 13 Vay bizlere: bizler cidden zalimler idik dediler 14 Artık bütün davaları bu oldu kaldı, nihayet onları öyle yapdık ki biçildiler, söndüler 15 Biz o Göğü ve Yeri oyunculuk etmek üzere yaratmadık 16 Eğer bir eğlence ittihaz etmiş olsa idik

sh:»3344

onu kendi ledünnümüzden ittihaz ederdik, yapacak olsa idik öyle yapardık 17 Hayır biz hakkı bâtılın tepesine fırlatırız da beynini parçalar, bir de bakarsın o anda mahvolmuştur, vay sizlere de o ettiğiniz vasıflardan 18 Halbuki Göklerde Yerde kim varsa onundur, ve onun huzurundakiler ona ibâdetten ne çekinirler ne de yorgunluk duyarlar 19 Gece gündüz ona tesbih ederler, fütur getirmezler 20 Yoksa bir takım ilâhlar edindiler de Arzdan neşri onlar mı yapacaklar? Yerde Gökte Allahtan başka ilâhlar olsa idi

ikisi de fâsid olmuş gitmişti, rabbın o arşın rabbı Allah münezzeh sübhandır onların isnad ettikleri vasıflardan 22 O yaptığından mes'ul olmaz onlar ise mes'uldürler 23 Yoksa ondan başka ilâhlar mı edindiler? De ki: haydi getirin bürhnınızı, işte benimle beraber olanların zikri ve benden evvelkilerin zikri, fakat çokları hakkı bilmezler de onun için i'raz ederler 24 Senden evvel hiç bir Resul göndermedik ki ona şöyle vahyetmiş olmıyalım: hakikat bu: benden başka ilâh yoktur, onun için hep bana ıbadet edin 25 Böyle iken dediler ki: Rahman veled ittihaz etti, tenzih o sübhana, doğrusu onlar ikram olunmuş kullardır 26 Onun sözünün önüne geçmezler hep onun emriyle hareket ederler 27 O onların önlerindekini arkalarındakini bilir ve onlar onun rıza verdiği kimselerden başkasına şefaat etmezler, ve hepsi onun haşyetinden titrerler 28 Ve içlerinden her kim ben ondan başka bir ilâhım derse biz ona Cehennemi ceza veririz, zalimleri biz böyle cezalandırırız 29

16. ﴿لَٰعِبِينَ﴾ Oyuncu olarak yaratmadık - ya'ni üzerinizde türlü bedayi' ile meşhun bir sakfi merfu' halinde yükselip duran Sema ve altınızda nice menafi' ile memlû bir mehdi mevzu' halinde döşenmiş olan Arz ve aralarındaki acaibi mahlûkat, Gönülleri oyunda olan ve Rahmanın zikr-ü ıhtarını eğlence yerine koyan o zalimlerin tevehhüm etmek istedikleri gibi oyuncak değildir. Hakkı tanımak ve hayatı ebediyye yolunda menafi'i âliyesinden

istifade edilmek üzere hak ve hikmetle yaradılmış bürhanı kudrettir. Eğer bunlar yalnız beşerin hayatı Dünyası için yaradılmış olsa idi « اِنَّمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ » mantukunca bir levh-ü leıbden ıbaret olmak lâzım gelirdi. Netekim hayatı Dünyadan başkasını düşünmiyen kâfirler, bütün âlemi kendilerine bazîçe etmek istemişler ve hattâ bu hiss ile felsefe yapacağız diye neler söylemişlerdir.

Buyuruyor ki : 17. ﴿لَوْ اَرَدْنَآ اَنْ نَتَّخِذَ لَهْوًا﴾ eğer biz bir eğlence ittihaz etmek murad etseydik ﴿لَاتَّخَذْنَاهُ مِنْ لَدُنَّآ﴾ elbette onu ledünnümüzden ittihaz ederdik - ya'ni sırf ilâhî bir lehiv ittihaz ederdik. Ve o halde o bir lehiv değil aynı hıkmet olurdu. Demek ki Allah tealânın lehiv ittihaz etmesi kabili tesavvur değildir. - Yahud âlemi onlar tarafından eğlenmek üzere bir eğlence değil, kendi tarafımızdan kendimiz için bir eğlence yapardık ﴿اِنْ كُنَّا فَاعِلِينَ﴾ eğer yapacak olsa idik - öyle değil böyle yapardık amma yapmayız. Şanı ulûhiyyete bilfarz lehiv yakışsa idi böyle yakışırdı, fakat, hakîmi mutlakın kemaline lehiv asla yakışmaz. Tâli batıl binaenaleyh mukaddem de

öyle.

21. ﴿هُمْ يُنْشِرُونَ﴾ - Neşri onlar mı yapacaklar? Ya'ni mevtayı kabirlerinden onlar mı kaldıracak, ba'sedecekler?

22. ﴿لَوْ كَانَ فِيهِمَآ اٰلِهَةٌ اِلَّا اللّٰهُ﴾ Yerde Gökte ya'ni bütün âlemi vücudde öyle tasarruf edecek ıbadet olunacak Allahın gayri ilâhlar olsa idi ﴿لَفَسَدَتَا﴾ lâbüd ikisi de fâsid olurlardı - Yer ve Gök bütün âlem mahvolmuş bulunurdu ve yahud hiç vücude gelmezlerdi. Madem ki bütün nizamile mevcuddurlar. Binaenaleyh Allahdan başka ilâh yoktur. Çünkü ilâh demek hiç bir hususta

aczi mümkin olmıyacak vechile kudreti baliga sahibe demektir. Onun için Allahdan başka Arz ve Semada kudretiyle tedbir ve tasarruf eden ilâhlar faredildiği takdirde her biri ılleti tamme olmak lâzım gelir. Her birinin kudreti baligaya malik olduğu ve iycad ve i'dam, ihya ve imâte, tagyir ve teddil ilh... alel'ıtlak her

tasarrufa bil'istıklâl kudreti bulunduğu farzedilmiş olur. Ve o halde Arz ve Semanın sıhhati vucudunda ya her biri müessir olacak veya yalnız birisi müesser olacak. Yalnız birisi müessir olacak ise diğerleri ilâh değil imiş demek olur. Ve eğer her biri müessir olacaksa müteaddid ılletlerin ma'lû'li vahid üzerine bil'ıstiklâl tevarüd ve tesadümü lâzım gelir ki muhaldir. Tevaffuk üzere tevarüdleri de muhaldir, tehalüf üzere tevarüdleri de muhaldir. Zira tehalüf üzere olursa meselâ biri yapmak isterken diğeri yıkmak isterse eserde tenazu' ve temanu olur hiç bir şey vücude gelemez, Tevafuk üzere olursa istıklâlde tenazu' ve tenakuz olur. Ta'biri âharle kudretler beyninde tetârüd vuku' bulur veya hasılı tahsıl lâzım gelir. Ve yine birinden ziyadesi ilâh olmamak ıktiza eder, ve eğer hepsinin ittifakıyle müştereken te'sirleri farzedilecek olursa bu surette de ılleti tamme ancak mecmuu olacağından her biri müessiri tam değil cüz'i ıllet yan'i ılleti nâkısa olmuş olur. Nâkıs olan ise ilâh olamıyacağından hiç biri ilâh olamamak ıktiza eder. O halde olsa olsa mecmuu birleşmek şartile bir ilâh olacak, ya'ni müteaddid ilâhlar cem'ıyyet: değil de nâkıslardan mürekkeb bir cemıyyetin küllüne bir ilâh denmiş olacak, halbuki her ne olursa olsun mecmu'da kadir bizatihi değildir, Arz-ü Semâ gibi bir terkib-ü nizama ve terkibini yapacak müessire muhtaçtır. Ma'lûldür. Muhtacın ma'lûlün ilâh olmıyacağı ise âşikârdır. Velhasıl Allahın gayri ilâhlar ve hattâ ondan başka bir ilâh farzolunursa gerek iştirâk suretile farzedilsin ve gerek istiklâl suretile farzedilsin ilâh farzolunanların ilâh olmaması lâzım gelir.

sh:»3347

Tenakuz muhakkak olurdu, vücudi mutlakta sıhhate imkân kalmaz, hiç bir vücud sahih olmazdı, Arz-ü Sema bulunmazdı. Halbuki bu gün Arz-ü Semâ fasid değil sahihan ve muntazamen mevcuddur.

Binaenaleyh Allahın vahdaniyyeti Arz-u Semânın mevcudiyyetinden bizzarure ma'lûmdur.

﴿فَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ﴾ imdi Allah o her şey'e galib, o büyük vücud ve hılkat saltanatına sahib olan o rabbül'arş başka ilâhlar ittihaz eden müşriklerin, zâlimlerin, gafillerin isnad ettikleri vasıflarından çok münezzeh bir sübhandır. Onu noksan şâibelerinden tenzih ederek tesbih etmelidir.

O halde Allah o zâlimleri, kâfirleri, o ehli şerri ne için yaratıyor? Velev bir zaman için olsun onların fenalıklarına neye meydan veriyor? Denecek olursa 23. ﴿لَا يُسْئَلُ عَمَّا يَفْعَلُ﴾ o lâ yüs'elüammâ yef'aldir. - Fi'linden sual olunmaz hiç bir veçhile mes'ul olmak ihtimali yoktur. Hıkmeti teharrî ve tefekkür olunmaz değil fakat zati sübhanîsi hiç bir fiılden dolayı münakşa olunmak imkân ve ıhtimali olmadığı gibi ef'aline kendisinden başka hâkim bir ılleti mucibe olacak bir niçin? Bulmak ıtimali de yoktur.

Çünkü onun fevkında hiç bir hâkim, hiç bir ıllet yoktur. O bütün hâkimlerin ahkemi, bütün esbab-ü ılenin hâlık ve müsebbibi bir fâıli muhtardır. Keyfe mâ yeşâ tesarruf eder, onunla beraber lehivden münezzehtir. Hiç bir işi oyuncak değil her fı'li aynı hıkmettir. Hıkmetin hakıkati de kendi ılmindedir. Bildirirse bildirir, bildirmezse yalnız kendi bilir. Hasılı ona karşı şu neye şöyle oldu, niçin yaptın söyle bakayım gibi sual-ü ıtaba kalkışmak kimsenin haddi değildir. ﴿وَهُمْ يُسْـَٔلُونَ﴾ halbuki onlar, ya'ni kullar mes'uldürler - huzurı ilâhîde bütün fıillerinden sual olunacak, ona göre sevabını veya azâbını göreceklerdir.

24. ﴿قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ﴾ haydi, de getirin bürhanınızı - ya'ni Allahdan başka ilâh ittihaz edenlerin da'valarını isbat edebilecek aklî ve naklî hiç bir delilleri yoktur. Halbuki umurı diniyyede ve bâhasus böyle en hatarlı bir da'vada delilsiz söylenen sözlerin de hukmü yoktur. Binaenaleyh bu beyandan sonra dillerini boğazlarına tıkmak ve hadlerini bildirmek için ya Muhammed, onlara deki haydi o da'vanıza bir bürhan getirmek mümkin ise getirin bakayım.

﴿هٰذَا﴾ İşte - de görüyorsunuz ya ﴿ذِكْرُ مَنْ مَعِيَ﴾ benim meıyyetimdekilerin zikri - ya'ni ümmetime zikr-ü fikrolmak üzere tebliğ ve beyan ettiğim kitab ve tezkir ﴿وَذِكْرُ مَنْ قَبْلِيْ﴾ ve benden evvelkilerin zikri - evvelki Peygamberlerin ümmetlerine edilen tezkir - bunlar meydanda, hepsi aklî ve naklî ikame edilmiş tevhid bürhanlarıdır. Hani ya sizinki?.. Yahud işte benim ümmetimin kitabı olan Kur'an ve evvelki ümmetlerin kitabı olan Tevrat ve saire ma'lûm bunlara müracaat edin, sizin şirk da'vanıza bir bürhan bulabilir misiniz? Haydin bakalım! Ne mümkin ﴿بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ الْحَقَّ﴾ hayır onların ekserîsi hakkı bilmezler, taklid arkasında giderler ﴿فَهُمْ مُعْرِضُوْنَ﴾ da onun için ı'raz etmektedirler. - Ancak bir akalliyyet vardır ki hakkı hoşlanmazlar, haksızlıklarından dolayı bile bile ı'raz ederler.

Bundan evvelki Peygamberlerin zikri tevhıd değil idi diyecek olurlarsa:

25. ﴿وَمَآ اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُوْلٍ الخ۰۰۰﴾

﴿٣٠﴾ اَوَ لَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوٓا اَنَّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ كَانَتَا
رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا ؕ وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَآءِ كُلَّ شَىْءٍ حَىٍّ ؕ اَفَلَا يُؤْمِنُونَ
﴿٣١﴾ وَجَعَلْنَا فِى الْاَرْضِ رَوَاسِىَ اَنْ تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا
فِجَاجًا سُبُلًا لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٣٢﴾ وَجَعَلْنَا السَّمَآءَ سَقْفًا
مَحْفُوظًا ۚ وَهُمْ عَنْ اٰيَاتِهَا مُعْرِضُونَ ﴿٣٣﴾ وَهُوَ الَّذِى خَلَقَ
الَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ ؕ كُلٌّ فِى فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٣٤﴾
وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ ؕ اَفَائِنْ مِتَّ فَهُمُ الْخَالِدُونَ
﴿٣٥﴾ كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ ؕ وَنَبْلُوكُمْ بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً ؕ
وَاِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ﴿٣٦﴾ وَاِذَا رَاٰكَ الَّذِينَ كَفَرُوٓا اِنْ يَتَّخِذُونَكَ
اِلَّا هُزُوًا ؕ اَهٰذَا الَّذِى يَذْكُرُ اٰلِهَتَكُمْ ۚ وَهُمْ بِذِكْرِ الرَّحْمٰنِ هُمْ
كَافِرُونَ ﴿٣٧﴾ خُلِقَ الْاِنْسَانُ مِنْ عَجَلٍ ؕ سَاُرِيكُمْ اٰيَاتِى فَلَا
تَسْتَعْجِلُونِ ﴿﴾

sh:»3350

﴿٣٨﴾ وَيَقُولُونَ مَتٰى هٰذَا الْوَعْدُ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٩﴾ لَوْ

يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ لَا يَكُفُّونَ عَنْ وُجُوهِهِمُ النَّارَ وَلَا عَنْ ظُهُورِهِمْ وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ ﴿٤٠﴾ بَلْ تَأْتِيهِمْ بَغْتَةً فَتَبْهَتُهُمْ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ رَدَّهَا وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴿٤١﴾ وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٤٢﴾

Meali Şerifi

Ya o küfredenler görmedilerdemi ki Semavât-ü Arz bitişik idiler de biz onları ayırdık, hayatı olan her şey'i sudan yaptık, hâlâ inanmıyorlar mı? 30 Arzda da onları çalkalar diye baskılar oturttuk, hem onda bol bol açıklıklar yaptık ki doğru gidebilsinler 31 Semayı da mahfuz bir sakıf yaptık, onlar ise onun âyetlerinden yüz çeviriyorlar 32 Halbuki o, o hâlık ki geceyi, gündüzü ve Şems-ü Kameri yaratmış, bütün o ecram her biri birer felekte yüzüyorlar 33 Bir de biz senden evvel hiç biri beşer için huld nasîb etmedik, şimdi ser ölürsen onlar muhalled mi kalacaklar? 34 Her nefis ölümü tadacak ve sizi bir imtihan olarak şer ve hayr ile mübtelâ kılacağız, hepiniz de nihayet bize irca' olunacaksınız 35 O küfredenler seni gördükleri vakıt da seni alaya tutuyorlar, bu mu ilâhlarınızı anıp duran diyorlar, halbuki onlar hep rahmânın zikrine küfrediyorlar 36 İnsan

aceleden yaratıldı, yarın ben onlara âyetlerimi göstereceğim şimdi siz acele etmeyin 37 Bir de bu va'd ne zaman? Doğru iseniz, diyorlar 38 Bilseler o küfredenler ne yüzlerinden ne arkalarından ateşi men'edemiyecekleri, ve hiç bir taraftan yardım olunmıyacakları o demi 39 Doğrusu o

onları bağdeten gelecek de kendilerini dondura kalacak, artık ne reddini güçleri yetecek ne de kendilerine mühlet verilecek 40 Kasem olsun ki senden evvel bir çok Peygamberlerle istihzâ edildi de içlerinden alay edenleri o istihzâ ettikleri şey kuşatıverdi 41

30. ﴿اَوَ لَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوٓا﴾ O küfredenler görmediler mi? Baksalar â. Veya haberleri yok mu, sorsalar â, ve yâhudşu re'y-ü fikirde değiller mi?

﴿اَنَّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ﴾ ki Semavât ve Arz-şu gördükleri âlemin yukarı kısmını teşkil eden yer ﴿كَانَتَا رَتْقًا﴾ ratk idiler-ikisi de deliksiz idi, yukarıdan yağmur yağmıyor, Yerde ot bitmiyordu, bunu görüyorlardı. Ve yâhud Arz, dağsız deresiz yekpare, eb'adi Sema da Şems ve Kameri, ecram ve kevakibi yok yekpare idi, ve yâhud Arz, ecramı ve ecrami Semâviyyeye bitişik hepsi bir şeydi. O

mütenevvi' ecram ve ecsam yok hepsi mütemasil bir madde idi, ve yâhud hepsi ibtida ma'dum olmakta müşterek idi, haricde mevcud ve mütemayiz değil idi. Bunları da ahvali meşhudeden re'y-ü istidlâl ile veya nakl-ü semi' ile bilirler. Veya bilebilirler. Baksalar â ﴿فَفَتَقْنَاهُمَا﴾ öyle iken biz onları fatkettik-kopardık ayırdık yoğiken yaratıldılar,

sh:»3352

bir şey iken çoğaldılar. İbtida duman gibi bir madde iken müteaddid ecram ve escam oldular. Bir tabiatta kalamayıp muhtelif tabiatlere tenevvü' ettirildiler, Arz Semavâttan ayrıldı, yukarısından yağmur yağdırıldı. Üzerinde otlar bitirildi ﴿وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ﴾ ve her hayy şeyi sudan husule getirdik-ya'ni gerek nebat ve gerek hayvan, gerek insan zihayat olan şey'in hayatına suyu sebeb kıldık. Ba'zıları burada sudan murad nufte olduğuna kail olmuşlardır. Lâkin bu surette hayvanattan bir kısmı hayy mefhumundan tahsıs olunmak iycab edecektir. Halbuki su zâhiri vechile asıl ma'nâsına olduğu takdirde « كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ » mefhumu alel'umûm hayvanattan başka nebatata dahi şamil olacaktır. Ve filhakika gerek hayati hayvanînin ve gerek hayati nebatînin suya olan alâkası da ma'lûmdur. Son zamanlarda suyun en mühim unsurunu teşkil eden müvellidülma bütün anasırın esası gibi mutalea

olunmağa başladığına nazaran Kur'anın ıhtarı daha şumullü bir hakikate işaret de ihtiva etmiş olur. Gerçi kimyayi uzvîde karbon bir esas olarak mutalea edilmektedir. Ve hayatın heva ile alâkası vardır. Fakat zikri şey, mâadaya münâfi olmadığı gibi bunlar umum için su kadar bariz ve meşhud da olmadığından burada en zâhir delil ileri sürülmüştür ki o da sudur. Suyun ratk ve fatk ile münasebeti bâhir ve herkes için zâhirdir. Tabiat üzerinde bu ratk ve fatk ve bu tahvil o kâfirlerin görüb durdukları veya rey-ü fikr ile bildikleri veya haber aldıkları bir fi'ıl ve te'sir olduğu halde ﴿اَفَلَا يُؤْمِنُونَ﴾ yine de iymana gelmezler ha!... Bir sudan yaradıldıklarını bilirler de hâlâ Allahın sun-u te'sirine inanmazlar, tabiat tabiat derler dururlar ha!... iş tabiate kalsa idi tabiat kendi kendine değişir mi idi?

sh:»3353

Arz-ü Sema ademden vücude gelirler miydi? veya Arz, Semadan ayrılır mı idi? Veya kuru hevada yukarıdan yağmur yağar, kuru toprakta otlar bitermiydi, sonra o câmid tabiatlerde aynı bir sudan muhtelif hayatlar husule gelir mi idi, insanlar olurmuydu, kendileri hayat bulumiydi? Onlar kendilerini parçalanmaz mı zannediyorlar? 31. ﴿وَجَعَلْنَا فِى الْاَرْضِ رَوَاسِىَ اَنْ تَمِيدَ بِهِمْ﴾ Halbuki onları yaratan biz o Arzda kendilerini sarsacak diye ağır baskılar yaptık-ya'ni Semadan ayırdığımız

ve üzerinde kendilerine sudan hayat verdiğimiz insanları Arz hareketiyle çalkayıp muztarib etmesin, sakin olacak Yer bulsunlar diye o Arzda suya mukabil sulb oturaklı kıt'alar. dağlar husule getirdik. Bir düşünmeli ki Arz, mayi' bir halde kalsa idi ve Arz hareket ettikçe insanlar çalkayıp dursa idi ne büyük ıztırab olurdu, kütlei türabiyyenin yaratılması ve dağların kazık gibi oturtulması ile bu ıztırab bertaraf edilip Arz, hayatı beşer için kabili süknâ bir hale getirildi ﴿وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا﴾ ve onda bir takım meydanlar, yollar yaptık ﴿لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ﴾ ki hidayeti bulabilsinler-matlûblarına doğru gidebilsinler veya hak yolunu tutsunlar 32. ﴿وَجَعَلْنَا السَّمَآءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا﴾ Semayı da öyle bir sakıf yaptık ki mahfuz « وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ » mantukunca Şeytanların tearruzundan mahfuz. Ve yâhud vakti ma'lûmuna kadar fesad ve inhilâlden mahfuz. «

اِنَّ اللّٰهَ يُمْسِكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ اَنْ تَزُولاَ وَلَئِنْ زَالَتَآ اِنْ اَمْسَكَهُمَا مِنْ اَحَدٍ مِنْ بَعْدِهٖ « ﴿وَهُمْ عَنْ اٰيَاتِهَا مُعْرِضُونَ﴾ onlar ise bunun âyetlerinden ı'raz etmektedirler. -Semâda Allahın kudret-ü vahdaniyyetine delâlet etmekte bulunan bunca delillerin delâletlerinden yüz çevirip geçiyorlar.

33. ﴿وَهُوَ الَّذِى خَلَقَ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ﴾ Halbu ki

Allah odur ki geceyi ve gündüzü Güneşi ve Kameri halketit

sh:»3354

﴿كُلٌّ فِى فَلَكٍ يَسْبَحُونَ﴾ Her biri bir felekte yüzüyorlar-Demek ki zannedildiği gibi onları felek döndürüyor değil, onlar felekte ve her biri bir felekte yüzüyorlar. Felek devreden şey demek olduğuna göre ba'zıları feleği bir cismi devvar addetmişlerdir ki bunlar zamanlarının fen telâkkısine kapılmış görünüyorlar. Halbuki Dahhâkten rivayet olunduğu üzere felek, nücumun medarı, ya'ni devrettiği mahal diye ta'rif edilmiştir ki sırf riyazî bir ifadedir. Son zamanlarda lisanımızda bu medar kelimesi gibi «mahrek» demek te ıstılah olmuştur. Biri devirden ismi mekân, biri de hareketten ismi mekândır. Âyette yalnız Şems-ü Kamer mezkûr olduğu halde haberde tesniye getirilmeyip de ikiden ziyadeyi ifade eden cemi' sıygasiyle « يَسْبَحُونَ » buyurulması şayanı dikkat görülmüştür. Burada müfessirîn bir kaç vecih söylemişlerdir. Birisi « وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ » takdirinde olmasıdır ki Şems-ü Kamerin yanında nücum hazfedilmiş sonra da kül ve cemi' ile hepsine işaret olunmuş demektir. İkincisi bu karîne ile Şems-ü Kamerden cinsi nücum kasdedilmiş olmasıdır. Bunu ba'zıları, metali'in ıhtilâfı ı'tibariyle Şems-ü Kamerin bir kesreti gibi mülâbaza etmek ve binaenaleyh diğer yıldızları meskûtün anh bırakmak

istemiştir. Lâkin bu vecih mülâhaza edilecek olunca sâir yıldızların da kimisi Kamer ma'nâsında olduğuna işareten bu ikisini hepsinin cinsi gibi ahzetmek dahâ münasibdir. Sonra «kül» ta'mimi Şems-ü Kamerle beraber mâkablinde zikri geçen Arzı dahi ihtiva ederek hepsine işaret olmak da muhtemildir ki Arz, Şems, Kamer bütün ecramdan her biri bir felekte yüzüyorlar demek olur. Ve demek ki ne kadar ecram varsa o kadar da felek var. Hâsılı hangisi olursa olsun şurası muhakkak ki burada eski fenni Hey'et nazariyyesini bir ibtal vardır. Zira onlar Şems-ü Kameri, felek hareket ettiriyor diyorlardı. Burada ise her birinin birer felekte kendilerinin yüzdükleri haber veriliyor ki ecramdan her

birinin fezada bir mihver veya mahrek üzerinde hareket ettikleri kail olan yeni Hey'et nazariyyesinin esası da budur. Şübhe yok ki ekilerin nazarında da fenleri şimdikilerinki gibi ve belki daha kuvvetli bir kanatle ta'kıb ediliyordu. Demek ki bu gün bu ve emsali âyetler de Kur'anın fenne karşı büyük bir zaferini okumaktayız. O halde bildiğimiz fenne muhalif görünen noktalara tesadüf edildiği zaman Kur'anı fenne uydurmağa çalışmalı, fenni Kur'ana tevfık etmeğe uğraşmalıdır. Şimdi teemmül etmeli ki kimi Güneş, kimi Kamer, kimi zıya, kimi nûr, bütün ecramdan her biri bir felekte, kendine mahsus bir dairede yüzüyor da

yüzüyor, hiç biri sâkin değil, hepsi birer hareketi devriyyede, bir tutarı yok, hepsi muallâkta, hepsi yolunda, hepsi nizamında, hepsi mahfuz yüzüyorlar da yüzüyorlar. Bu ne bedi' san'at ne büyük kudret ve ne yüksek âyetlerdir. Bunların hepsinden Allahın azamet-ü vahdaniyyeti okunur. Lâkin kâfirler bunları görseler dahi delâletlerinden ı'raz ederler de şuna isnad etmeğe kalkışırlar. Zerrece insafı olanların ı'tiraf etmesi lâzım gelir ki işbu « كُلٌّ فِى فَلَكٍ يَسْبَحُونَ » kavli kerîmi Allah tealânın kudret-ü vahdaniyyeti âyetlerini âlemi şühudda irâe ederken aynı zamanda âyâti ilâhiyyeden birisi de nûri Muhammedî olduğunu göstermek için nübüvveti Muhammediyyeyi anlatacak bir delili mahsus olmak üzere Arzın Semâdan ayrılmış olması gibi bir hakıkati ılmiyye ile Fizık ve Felsefe eshabına ders verdikten sonra Batlimyus hey'etini kökünden yıkan bir vecize ile Hey'et eshabına de yeni bir fenne mebde' olacak bir düsturı ılmî vermiş bulunuyor. Gerçi Kopernık, Nevton, Lâplâs gibi bu fennile tevaggul eden kimselerin böyle bir düstur bulmaları haddi zatında mühim bir muvaffakıyyeti ılmiyye, bir dehâ olmakla beraber bir mu'cize teşkil etmezse bunu ümmî bir fıtratin bütün cihanı fenne karşı bir makamı tehaddîde haber verivermiş olması onun nübüvvetini meydana koyan

âyâti ilâhiyyeden bir âyet olduğunda da şüpheye mahal bırakmaz.

34. ﴿وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ﴾ Bir de biz senden evvel hiç bir beşeri muhalled kılmadık - her kim olursa olsun beşer cinsinden hiç bir ferde bu âlemde beka nasîb etmedik ﴿اَفَائِنْ مِتَّ فَهُمُ الْخَالِدُونَ﴾ o halde sanki sen ölürsen onlar kalacaklar mı? -Ya'ni senin ölümünü gözeten « نَتَرَبَّصُ بِهٖ رَيْبَ الْمَنُونِ » diyen o kâfirler bâkı mi kalacaklar ki senin mevtinle müteselli olmak istiyorlar? 35. ﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ﴾ her nefis, ölümü tatacaktır - o acıyı duyacaktır (Sûrei Âli Imrana bak) ﴿وَنَبْلُوكُمْ بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً﴾ ve biz, sizi bir imtihan olmak üzere şerr-ü hayr ile mübtelâ kılacağız - bu âlem, böyle bir dari ibtilâ ve imtihandır ki her hayrının önünde bir şey vardır. Bununla beraber ölümle her işi bitiriverecek de değildir ﴿وَاِلَيْنَا تُرْجَعُونَ﴾ sonra hep bize irca' olunacaksınız - da haşr-ü neşr olunup hisab görülecek, imtihanların hayır veya şer mücazat veya mükâfatı verilecek.

36. ﴿وَاِذَا رَاٰكَ الَّذِينَ كَفَرُوٓا الخ۰﴾

﴿٤٢﴾ قُلْ مَنْ يَكْلَؤُكُمْ بِالَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ الرَّحْمٰنِ بَلْ هُمْ

عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ مُعْرِضُونَ ﴿٤٣﴾ اَمْ لَهُمْ اٰلِهَةٌ تَمْنَعُهُمْ مِنْ دُونِنَا ؕ
لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَ اَنْفُسِهِمْ وَلَاهُمْ مِنَّا يُصْحَبُونَ﴿﴾

sh:»3357

﴿٤٤﴾ بَلْ مَتَّعْنَا هٰٓؤُلَآءِ وَاٰبَآءَهُمْ حَتّٰى طَالَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ ؕ اَفَلَا
يَرَوْنَ اَنَّا نَاْتِى الْاَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ اَطْرَافِهَا ؕ اَفَهُمُ الْغَالِبُونَ
﴿٤٥﴾ قُلْ اِنَّمَآ اُنْذِرُكُمْ بِالْوَحْىِ وَلَا يَسْمَعُ الصُّمُّ الدُّعَآءَ اِذَا
مَا يُنْذَرُونَ ﴿٤٦﴾ وَلَئِنْ مَسَّتْهُمْ نَفْحَةٌ مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ
يَا وَيْلَنَآ اِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٤٧﴾ وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ
لِيَوْمِ الْقِيٰمَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْـًٔا ؕ وَاِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ
خَرْدَلٍ اَتَيْنَا بِهَا ؕ وَكَفٰى بِنَا حَاسِبِينَ﴿﴾

Meali Şerifi

De ki sizi: gece ve gündüz o rahmandan kim koruyabilir? Fakat onlar rablarının zikrinden sarfı nazar

etmişlerdir 42 Yoksa onlar için kendilerini önümüzden men'edecek ilâhlar mı var? Onlar kendi nefislerini bile kurtaramıyacakları gibi bizden sahabet de olunmazlar 43 Doğrusu biz, onları ve atalarını yaşattık hettâ o ömür onlara uzun geldi, fakat şimdi görmüyorlar mı o Arzı etrafından eksiltip duruyoruz, o halde galip onlar mı? 44 De ki ben sizi ancak vahyile inzar ediyorum, amma ne kadar inzar edilseler sağırlar da'veti işitmezler 45 Maamafih kasem olsun rabbının azâbından onlara bir nefha dokunursa muhakkak diyeceklerdir ki vay bizlere! Bizler cidden zâlimler idik 46 Biz ise Kıyamet günü için mizanlara

adâleti koruz da hiç bir nefis, zerrece zulm edilmez, bir hardel tanesi ağırlığınca da olsa onu getirir koruz, hisabcı da biz yeteriz 47

44. ﴿اَنَّا نَاْتِى الْاَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ اَطْرَافِهَا﴾ - Sûrei Ra'de bak.

Evvelki Peyamberlere neler verildiğine gelelim :

﴿٤٨﴾ ولَقَدَ اٰتَيْنَا مُوسٰى وَهٰرُونَ الْفُرْقَانَ وَضِيَآءً وَذِكْرًا
لِلْمُتَّقِينَۙ ﴿٤٩﴾ اَلَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ وَهُمْ مِنَ السَّاعَةِ
مُشْفِقُونَ﴿﴾

Meali Şerifi

Celâlim hakkı için biz Musâ ile Harûna fürkan ve bir zıya ve bir zikir vermiştik, müttekıler için 48 O

müttekıler için ki rablarına gıyabda haşyet beslerler ve o saatten titrer dururlar 49

48. ﴿الْفُرْقَانَ وَضِيَآءً وَذِكْرًا﴾ - Ya'ni Musâ ve Hâruna verilen âyât ve mu'cizât içinde

en mühim ve en müfid olarak Tevrat verildi ki hakkıla bâtılı fârık ahkâmı, tenvir ve tezkir ifade eden irşadat

ve mevaızı muhtevi idi. Bu böyle.

﴿٥٠﴾ وَهٰذَا ذِكْرٌ مُبَارَكٌ اَنْزَلْنَاهُ اَفَاَنْتُمْ لَهُ مُنْكِرُونَ۟ ﴿

Meali Şerifi

İşte bu - Kur'an - da bizim indirdiğimiz mübarek zikirdir şimdi siz bunu mu inkâr ediyorsunuz

50

sh:»3359

50. ﴿وَهٰذَا﴾ işte bu da - ya'ni Kur'an da ﴿ذِكْرٌ مُبَارَكٌ﴾ öyle mübarek bir zikirdir ki ﴿اَنْزَلْنَاهُ﴾ onu biz indirdik - ey evvelki Peygamberlere verilen gibi âyet istiyenler ﴿اَفَاَنْتُمْ لَهُ مُنْكِرُونَ۟﴾ şimdi siz bunu mu inkâr ediyorsunuz.

﴿٥١﴾ وَلَقَدْ اٰتَيْنَآ اِبْرٰهِيمَ رُشْدَهُ مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا بِهٖ عَالِمِينَ۟ ﴿٥٢﴾ اِذْ قَالَ لِاَبِيهِ وَقَوْمِهٖ مَا هٰذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِىٓ اَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ ﴿٥٣﴾ قَالُوا وَجَدْنَآ اٰبَآءَنَا لَهَا عَابِدِينَ ﴿٥٤﴾ قَالَ

لَقَدْ كُنْتُمْ اَنْتُمْ وَاٰبَآؤُكُمْ فِى ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٥٥﴾ قَالُوٓا اَجِئْتَنَا
بِالْحَقِّ اَمْ اَنْتَ مِنَ اللّٰعِبِينَ ﴿٥٦﴾ قَالَ بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ
السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ الَّذِى فَطَرَهُنَّ ۫ وَاَنَا عَلٰى ذٰلِكُمْ مِنَ
الشَّاهِدِينَ ﴿٥٧﴾ وَتَاللّٰهِ لَاَكِيدَنَّ اَصْنَامَكُمْ بَعْدَ اَنْ تُوَلُّوا
مُدْبِرِينَ ﴿٥٨﴾ فَجَعَلَهُمْ جُذَاذًا اِلَّا كَبِيرًا لَهُمْ لَعَلَّهُمْ اِلَيْهِ
يَرْجِعُونَ ﴿﴾

sh:»3360

﴿٥٩﴾ قَالُوا مَنْ فَعَلَ هٰذَا بِاٰلِهَتِنَآ اِنَّهُ لَمِنَ الظّٰلِمِينَ ﴿٦٠﴾
قَالُوا سَمِعْنَا فَتًى يَذْكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُ اِبْرٰهِيمُ ﴿٦١﴾ قَالُوا فَاْتُوا
بِهِ عَلٰٓى اَعْيُنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ ﴿٦٢﴾ قَالُوٓا ءَاَنْتَ
فَعَلْتَ هٰذَا بِاٰلِهَتِنَا يٰٓاِبْرٰهِيمُ ﴿٦٣﴾ قَالَ بَلْ فَعَلَهُ ۫ كَبِيرُهُمْ
هٰذَا فَسْـَٔلُوهُمْ اِنْ كَانُوا يَنْطِقُونَ ﴿٦٤﴾ فَرَجَعُوٓا اِلٰٓى اَنْفُسِهِمْ
فَقَالُوٓا اِنَّكُمْ اَنْتُمُ الظّٰلِمُونَ ﴿٦٥﴾ ثُمَّ نُكِسُوا عَلٰى رُءُوسِهِمْ
لَقَدْ عَلِمْتَ مَا هٰٓؤُلَآءِ يَنْطِقُونَ ﴿٦٦﴾ قَالَ اَفَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ

اللّٰهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْـًٔا وَلَا يَضُرُّكُمْ ﴿٦٧﴾ اُفٍّ لَكُمْ وَلِمَا
تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٨﴾ قَالُوا حَرِّقُوهُ
وَانْصُرُوٓا اٰلِهَتَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ ﴿٦٩﴾ قُلْنَا يَا نَارُ كُونِى
بَرْدًا وَسَلَامًا عَلٰٓى اِبْرٰهِيمَ ﴿٧٠﴾ وَاَرَادُوا بِهٖ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ
الْاَخْسَرِينَ ﴿﴾

sh:»3361

﴿٧١﴾ وَنَجَّيْنَاهُ وَلُوطًا اِلَى الْاَرْضِ الَّتِى بَارَكْنَا فِيهَا
لِلْعَالَمِينَ ﴿٧٢﴾ وَوَهَبْنَا لَهٗٓ اِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ نَافِلَةً وَكُلًّا جَعَلْنَا
صَالِحِينَ ﴿٧٣﴾ وَجَعَلْنَاهُمْ اَئِمَّةً يَهْدُونَ بِاَمْرِنَا وَاَوْحَيْنَآ اِلَيْهِمْ
فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَاِقَامَ الصَّلٰوةِ وَاِيتَآءَ الزَّكٰوةِ وَكَانُوا لَنَا
عَابِدِينَ ﴿﴾

Meali Şerifi

Şanım hakkı için bundan evvel de İbrahime rüşdünü vermiştik 51 O vakıt ki babasına ve kavmine ne bu başına toplanıb durduğunuz temasîl dedi 52 Atalarımızı bunlara ıbadet ediyor bulduk dediler 53 Kasem olsun ki dedi, siz de atalarınız da açık bir dalâl içindesiniz 54 Dediler: ciddi mi söylüyorsun yoksa sen şakacılardan mısın 55 Doğrusu, dedi: rabbınız o Göklerin ve Yerin rabbıdır ki onları yaratmıştır ve ben buna şehadet edenlerdenim 56 Ve tallahi siz dönüp gittikten sonra putlarınıza lâhüdd bir tedbir yapacağım 57 Derken onları parça parça etti, ancak bir büyüklerini bıraktı ki belki ona müracaat ederler 58 Bunu bizim ilâhlarımıza kim yapmış? Her halde o zalimlerden biri dediler 59 Bir delikanlı işittik bunları anıyor adına İbrahim deniyormuş dediler 60 Haydin dediler: getirin onu nâsın gözleri önüne belki şehadet ederler 61 Dediler: sen mi yaptın bunu ilâhlarımıza ya İbrahim 62 Belki dedi şu büyükleri yapmıştır, sorun bakalım onlara eğer söylerlerse 63 Bunun üzerine vicdanlarına müracaat ettiler de dediler: doğrusu siz haksızsınız Sonra yine tepeleri üstü ters döndüler,

sen cidden bilirsin ki bunlar söylemez dediler 65 O halde dedi: Allahı bırakıp da size hiç bir faide veremiyecek, zarar da edemiyecek nesnelere mi tapıyorsunuz? 66 Yuf size ve Allahdan başka

taptıklarınıza! hâlâ akıllanmıyacak mısınız? 67 Siz bunu, dediler: yakın da ilâhlarınızın öcünü alın, bir iş yapacaksınız 68 Ey nâr, serin ve selâmet ol İbrahime dedik 69 Ona bir dolab kurmak istediler, biz de daha ziyade kendilerini husrâna düşürdük 70 Ve onu Lût ile beraber kurtarıp içinde âlemîne bereketler verdiğimiz Arza çıkardık 71 Ve ona İshakı ihsan ettik, fazla olarak Ya'kubu da ve her birini salihînden kıldık 72 Ve hepsini emrimizle yol göteren imamlar ettik ve kendilerine hayırlar işlemeği, namaz kılmayı zekât vermeyi, vahyeyledik ve hep bize âbid idiler 73

﴿٧٤﴾ وَلُوطًا اٰتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْقَرْيَةِ الَّتِى كَانَتْ تَعْمَلُ الْخَبَآئِثَ ۗ اِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَاسِقِينَ ۙ ﴿٧٥﴾ وَاَدْخَلْنَاهُ فِى رَحْمَتِنَا ۖ اِنَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٧٦﴾

Meali Şerifi

Lût, ona da huküm, bir ılim verdik ve onu habasetler işliyen o karyeden kurtardık, hakıkat onlar kötü, fasık bir kavm idiler 74 Onu ise rahmetimize idhal eyledik, çünkü o cidden salihînden idi 75

﴿٧٦﴾ وَنُوحًا اِذْ نَادٰى مِنْ قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهٗ فَنَجَّيْنٰهُ وَاَهْلَهٗ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِۚ﴿﴾

sh:»3363

﴿٧٧﴾ وَنَصَرْنٰهُ مِنَ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِاٰيٰتِنَاۗ اِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَاَغْرَقْنٰهُمْ اَجْمَعِينَ﴿﴾

Meali Şerifi

Nuhu da, zira mukaddemâ nidâ etmişti, biz de duâsını kabul ettik de kendisini ve ehlini büyük bir sıkıntıdan kurtardık 76 Ve âyetlerimizi tekzib eden kavmden öcünü aldık, hakikat onlar kötü bir kavm idiler, biz de hepsini birden gargettik 77

﴿٧٨﴾ وَدَاوٗدَ وَسُلَيْمٰنَ اِذْ يَحْكُمَانِ فِى الْحَرْثِ اِذْ نَفَشَتْ فِيهِ

غَنَمُ الْقَوْمِۚ وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَۙ ﴿٧٩﴾ فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمٰنَۚ وَكُلًّا اٰتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًاۚ وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَۜ وَكُنَّا فَاعِلِينَ ﴿٨٠﴾ وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَكُمْ لِتُحْصِنَكُمْ مِنْ بَاْسِكُمْۚ فَهَلْ اَنْتُمْ شَاكِرُونَ ﴿٨١﴾ وَلِسُلَيْمٰنَ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِى بِاَمْرِهٖٓ اِلَى الْاَرْضِ الَّتِى بَارَكْنَا فِيهَاۜ وَكُنَّا بِكُلِّ شَىْءٍ عَالِمِينَ﴿﴾

sh:»3364

﴿٨٢﴾ وَمِنَ الشَّيَاطِينِ مَنْ يَغُوصُونَ لَهُ وَيَعْمَلُونَ عَمَلًا دُونَ ذٰلِكَۚ وَكُنَّا لَهُمْ حَافِظِينَۙ﴿﴾

Meali Şerifi

Davud ile Süleymanı da, o vakit ki ikisi de hars hakkında huküm veriyorlardı, o vakıt ki ekinde geceleyin

kavmin davarı yayılmıştı, biz de hukümlerine şâhid idik 78 Derhal onu Süleymana anlattık, bununla berâber her birine bir huküm ve bir ılim vermiştik ve Davudun maıyyetinde dağları müsahhar kılmıştık, kuşlarla beraber tesbih ediyorlardı ve biz bunları yaparız 79 Bir de ona sizin için sizi harbinizin şiddetinden korusun diye giyecek san'atı ta'lîm etmiştik, şimdi siz şükrüne eda ediyor musunuz? 80 Süleyman için de şiddetli rüzgârı ki o içine bereketler verdiğimiz Arza emriyle cereyan ediyordu ve biz her şeyi biliriz 81 Şeytanlardan da onun için dalgıçlık edenleri ve daha başka amel için çalışanları teshır etmiştik ve hep onları zabteden biz idik 82

78. ﴿اِذْ يَحْكُمَانِ فِى الْحَرْثِ﴾ hani harste ikisi de hukmettiler ﴿اِذْ نَفَشَتْ فِيهِ غَنَمُ الْقَوْمِ﴾ hani onda kavmin koyunları yayılmıştı - rivayet olunduğuna göre Davud aleyhisselâm koyunların ayniyle harsin tazminine hukmetmişti, Süleyman aleyhisselâm, ise koyunların menfeatiyle tazminini tarafeynin haline erfak görmüştü.

﴿وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ﴾

﴿٨٣﴾ وَاَيُّوبَ اِذْ نَادٰى رَبَّهٗٓ اَنِّى مَسَّنِىَ الضُّرُّ وَاَنْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ﴾

sh:»3365

﴿٨٤﴾ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ وَاٰتَيْنَاهُ اَهْلَهُ
وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا وَذِكْرٰى لِلْعَابِدِينَ﴿﴾

Meali Şerifi

Eyyubu da, zira « اَنِّى مَسَّنِىَ الضُّرُّ وَاَنْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ » diye rabbına

nidâ etti 83 Biz de duâsını kabul ettik de hemen kendisindeki durru açtık ve tarafımızdan bir rahmet ve

âbidler için bir muhtıra olmak üzere ona ehlini ve beraberlerinde onların bir mislini de verdik 84

﴿٨٥﴾ وَاِسْمٰعِيلَ وَاِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِنَ الصَّابِرِينَ
﴿٨٦﴾ وَاَدْخَلْنَاهُمْ فِى رَحْمَتِنَا اِنَّهُمْ مِنَ الصَّالِحِينَ﴿﴾

Meali Şerifi

İsmaili de, İdrisi de, Zül'kıfli de; hepsi sabirînden 85 Bunları da rahmetimize idhal eyledik, çünkü cidden

salihîndendirler 86

﴿٨٧﴾ وَذَا النُّونِ اِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ اَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادٰى فِى الظُّلُمَاتِ اَنْ لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنّى كُنْتُ مِنَ الظّٰالِمِينَ﴾

sh:»3366

﴿٨٨﴾ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذٰلِكَ نُنْجِى الْمُؤْمِنِينَ﴾

Meali Şerifi

Zennunu da; hani öfkelenerek gitmişti de biz kendisini aslâ sıkıştırmayız zannetmişti, derken zulmetler içinde « اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنّى كُنْتُ مِنَ الظّٰلِمِينَ » diye nidâ etti 87 Biz de duâsını kabul ile icabet ettik de kendisini gamden kurtardık ve işte mü'minleri böyle kurtarırız 88

﴿لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنّى كُنْتُ مِنَ الظّٰلِمِينَ﴾ 87.

senden başka ilâh yok, sana arzı tesbih ederim, ben doğrusu zâlimlerden oldum.

﴿٨٩﴾ وَزَكَرِيَّآ اِذْ نَادٰى رَبَّهُ رَبِّ لَاتَذَرْنِى فَرْدًا وَاَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ ﴿٩٠﴾ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيٰى وَاَصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُ اِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِى الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ﴾

Meali Şerifi

Zekeriyyayı da; hani rabbına « رَبِّ لَاتَذَرْنِى فَرْدًا وَاَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ » diye nidâ etmişti 89 Biz de duâsını kabul ile icabet ettik de

sh:»3367

kendisine Yahyâyı verdik ve onun zevcesini ıslâh eyledik, hakıkat bunlar hayrâtta müsaraat ve bize rağbet

ve rehbetle duâ ederlerdi ve bizim için haşı'lerdi 90

89. ﴿رَبِّ لَاتَذَرْنِى فَرْدًا وَاَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ﴾ rabbım! beni tek

bırakma, gerçi sen, vârislerin en hayırlısısın.

﴿٩١﴾ وَالَّتِىٓ اَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا
وَجَعَلْنَاهَا وَابْنَهَآ اٰيَةً لِلْعَالَمِينَ﴾

Meali Şerifi

Ve o dişiyi de ki ırzını muhkem korudu da kendisine ruhumuzdan nefhettik, ve kendisile oğlunu âlemîne

bir âyet kıldık 91

91. ﴿وَالَّتِىٓ اَحْصَنَتْ فَرْجَهَا﴾ o Hanımı da ki ırzını muhkem korudu.

﴿فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا﴾ da kendine ruhumuzdan nefhettik - ya'ni «

قُلِ الرُّوحُ مِنْ اَمْرِ رَبِّى» mantukunca emrimizden olan ve Âdeme nefhedilen ruh

cinsinden üfledik, içinde Isâyı ıhya eyledik. Yâhud ruhumuzdan demek ruhumuz tarafından demektir ki

Cibrîl, namı diğerle Ruhulkudüs vasıtasile nefhettik demek olur. Netekim Sûrei Meryemde «

فَاَرْسَلْنَآ اِلَيْهَا رُوحَنَا» bu ma'nâda merviydir. Sûrei Tahrîme de bak.

﴿وَجَعَلْنَاهَا وَابْنَهَآ اٰيَةً لِلْعَالَمِينَ﴾ - Sûrei Meryeme bak.

sh:»3368

﴿٩٢﴾ اِنَّ هٰذِهٖٓ اُمَّتُكُمْ اُمَّةً وَاحِدَةً وَاَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ
﴿٩٣﴾ وَتَقَطَّعُوٓا اَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ ؕ كُلٌّ اِلَيْنَا رَاجِعُونَ ﴿٩٤﴾ فَمَنْ
يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهٖ وَاِنَّا لَهُ
كَاتِبُونَ ﴿٩٥﴾ وَحَرَامٌ عَلٰى قَرْيَةٍ اَهْلَكْنَاهَآ اَنَّهُمْ لَا يَرْجِعُونَ
﴿٩٦﴾ حَتّٰٓى اِذَا فُتِحَتْ يَاْجُوجُ وَمَاْجُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ

يَنْسِلُونَ ﴿٩٧﴾ وَاقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ فَاِذَا هِىَ شَاخِصَةٌ اَبْصَارُ
الَّذِينَ كَفَرُوا۟ يَا وَيْلَنَا قَدْ كُنَّا فِى غَفْلَةٍ مِنْ هٰذَا بَلْ كُنَّا
ظَالِمِينَ ﴿٩٨﴾ اِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ ؕ
اَنْتُمْ لَهَا وَارِدُونَ ﴿٩٩﴾ لَوْ كَانَ هٰٓؤُلَآءِ اٰلِهَةً مَا وَرَدُوهَا ؕ وَكُلٌّ
فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٠٠﴾ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَهُمْ فِيهَا
لَايَسْمَعُونَ﴿﴾

sh:»3369

﴿١٠١﴾ اِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنٰٓى ۙ اُولٰٓئِكَ عَنْهَا
مُبْعَدُونَ ۙ ﴿١٠٢﴾ لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا ۚ وَهُمْ فِى مَا اشْتَهَتْ
اَنْفُسُهُمْ خَالِدُونَ ۚ ﴿١٠٣﴾ لَا يَحْزُنُهُمُ الْفَزَعُ الْاَكْبَرُ وَتَتَلَقّٰيهُمُ
الْمَلٰٓئِكَةُ ؕ هٰذَا يَوْمُكُمُ الَّذِى كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿١٠٤﴾ يَوْمَ نَطْوِى
السَّمَآءَ كَطَىِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ ؕ كَمَا بَدَاْنَآ اَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ ؕ
وَعْدًا عَلَيْنَا ؕ اِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ ﴿١٠٥﴾ وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِى الزَّبُورِ
مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ اَنَّ الْاَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِىَ الصَّالِحُونَ﴿﴾

Meali Şerifi

İşte bu sizin ümmetiniz bir tek ümmet, rabbınız da bir benim onun için hep bana kulluk edin 92 Onlar kumandalarını beyinlerinde parçaladılar, fakat hepsi bize rücu' edecekler 93 İmdi her kim mü'min olarak salihattan bir amel işlerse onun sa'yine küfran yok ve her halde biz onun hisabına yazarız 94 İhlâk ettiğimiz karyeye dahi haramdır ki rücu' etmiyecek olsunlar 95 Nihayet Ye'cûc ve Me'cûc açılıb da her tepeden saldırdıkları 96 ve hak va'd yaklaştığı vakıt, o zaman işte o küfredenlerin derhal gözleri belerecek "eyvah bizlere biz bundan gaflet ettik, hayır kendimize zulmetmiş olduk" diyecekler 97 Haberiniz olsun ki siz ve Allahdan başka taptığınız nesneler hep Cehennem mermisisiniz, siz, ona vürud edeceksiniz 98 Onlar ilâh olsalardı ona vürud etmezlerdi, halbuki

hepsi onda muhalled kalacaklar 99 Öyle ki onların orada bir zefîri var, bunlar da orada iken işitmiyecekler 100 Şübhe yok ki haklarında bizden husnâ sebkedenler, bunlar, ondan uzaklaştırılmışlardır 101 ve bunlar

canlarının istediğinde muhalled kalacaklardır 102 O fezeı ekber bunları mahzun etmiyecek ve bunları Melekler şöyle karşılayacaklar: bu işte sizin o gününüz ki va'dolunuyordunuz 103 O gün ki Semâyı kitablar için defter dürer gibi düreceğiz evvel başladığımız gibi halkı iade edeceğiz, uhdemizde bir va'd, şübhe yok ki biz yaparız 104 Şanım hakkı için zikirden sonra Zeburda da yazmıştık: ki her halde Arz, ona benim salih kullarım vâris olacaktır 105

92. ﴿اِنَّ هٰذِهٖٓ﴾ İşte şu-ya'ni şu önümüzdeki millet, bu Kur'an ile verilen tevhid ve islâm milleti ﴿اُمَّتُكُمْ﴾ sizin ümmetinizdir-sizin me'mur olduğunuz millettir. ﴿اُمَّةً وَاحِدَةً﴾ Ümmeti vâhide olarak-bütün Peygamberlerinki gibi İmamı bir, Şeriatı bir, Kıblesi bir olarak öne düşmüş bir cemaat halinde ﴿وَاَنَا رَبُّكُمْ﴾ ben de rabbınızım ﴿فَاعْبُدُوْنِ﴾ binaenaleyh bana ıbadet ve ubudiyyet ediniz. -Ya'ni ümmeti vâhide olabilmek için ancak beni ma'bud biliniz, bana ıbadet ediniz 93. ﴿وَتَقَطَّعُوْٓا اَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ﴾ halbuki onlar emirlerini ya'ni Hukûmetlerini aralarında parçaladılar-vahdeti milliyyeyi bozdular ﴿كُلٌّ اِلَيْنَا رَاجِعُوْنَ﴾ fakat hepsi bize raci'dirler-ya'ni o muhtelif fırkalar, mezhebler, milletlerin taptıkları, uydukları muhtelif ma'budler, matbu'lar hiçtir. Hepsinin en nihayet dönüp gelecekleri merci' bizizdir. 94. ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ الخ۰﴾ 95. ﴿وَحَرَامٌ عَلٰى قَرْيَةٍ اَهْلَكْنَاهَآ اَنَّهُمْ لَا يَرْجِعُوْنَ﴾ ihlâk etmiş

olduğumuz her hangi bir karyeye de rücu' etmemeleri

sh:»3371

haramdır. -Ya'ni Sûrenin başlarında geçtiği üzere helâke mahkûm ettiğimiz bir memleket ahalisine de dönün bakalım denildiği zaman inkârlarından dönecekler, dönmemeleri mümkin değildir. Eyvah, bizler zalim idik!... diye i'tiraf ederek feryad ede ede biçilip söneceklerdir. 96. ﴿حَتّٰٓى اِذَا فُتِحَتْ يَاْجُوجُ وَمَاْجُوجُ﴾ Ta ki Ye'cûc ve Me'cûc açıldığı-Ye'cûc ve Me'cûcu tutan ve bir rahmeti rabbaniyye olan o ahenîn sed, dini tevhid seddi açılıp o, ne idiği belirsiz halk boşandığı (Sûrei Kehfe bak) ﴿وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ﴾ ve bunlar her tepeden akın ederek çıktığı 97. ﴿وَاقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ﴾ ve hak va'd yaklaştığı vakıt-ya'ni Kıyamet alâmetleri zuhur edip hisab gününün tekarrub ettiği vakıt ﴿فَاِذَا هِىَ﴾ artık öyle müdhiş bir hal ki ﴿شَاخِصَةٌ اَبْصَارُ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ o küfür edenlerin-bunlara inanmayıp bünyanı vahdeti rahnedar eden o nankör kâfirlerin gözleri fırlamış ﴿يَا وَيْلَنَا قَدْ كُنَّا فِى غَفْلَةٍ مِنْ هٰذَا﴾ vay bizlere biz bundan hakikaten gaflette idik ﴿بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ﴾ hayır bizler zalim idik diye çırpınacaklar. Ey müşrikler 98. ﴿اِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ﴾ muhakkak ki sizler ve Allahdan başka

tapındığınız şeyler ﴿حَصَبُ جَهَنَّمَ﴾ Cehennem çırasısınız

﴿اَنْتُمْ لَهَا وَارِدُونَ﴾ siz ona varacaksınız 99.

﴿لَوْ كَانَ هٰٓؤُلَآءِ اٰلِهَةً مَا وَرَدُوهَا﴾ Eğer onlar ilâh olsaydılar ona varırlarmıydı

﴿وَكُلٌّ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ halbuki hepsi -tapanlar ve tapılanlar onda muhalleddirler. 100.

﴿لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ﴾ onların

sh:»3372

o tapanların orada öyle bir zefîrleri: öyle bir iç çekişleri vardır ki ﴿وَهُمْ فِيهَا﴾ bunlar, tapılanlar

oradadırlar da ﴿لَايَسْمَعُونَ﴾ işitmezler.

101. ﴿اِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنٰٓى﴾ Amma haklarında bizden

husnâ sebketmiş olanlar-ya'ni haklarında tarafı ilâhîden «

﴿عِبَادٌ مُكْرَمُونَ ۙ لَايَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِاَمْرِهِ يَعْمَلُونَ﴾

﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهِ وَاِنَّا

لَهُ كَاتِبُونَ﴾ » gibi en güzel medh-ü tebşir kelimeleri sebketmiş, saadetleri mukadder kullar

﴿اُولٰٓئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ﴾ bunlar ondan uzaklaştırılmışlardır. -Binaenaleyh Isâ ve Uzeyr ve

Melâike gibi ıbadı mükremîn «

اِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ » hukmünden haricdir. Eğer

bunlar içinde kâfirlerin iddia ettikleri gibi ülûhiyyet iddia edenler bulunsa idi balâda geçtiği üzere «

وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ اِنِّىٓ اِلٰهٌ مِنْ دُونِهِ فَذٰلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ » mantukunca

bunların da cezası Cehennem olacağı şübhesizdi. Fakat o mükrem kullar o kâfirlerin isnadlarından

müberredır. Kendilerinin ilâh ittihaz edilmesine razı olmak şöyle dursun yukarıdan beri izah edilegeldiği

vechile bunlar mahzâ tevhid için gönderilmiş, tevhid için mücahede etmişler ve bu suretle ikramı ilâhîye

mazher olmuşlardır. Böyle kendilerine en güzel haslet mukadder olmuş memduh kullar Cehennemden

öyle uzaktırlar ki 102. ﴿لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا﴾ hışıltısını bile duymazlar

﴿وَهُمْ فِى مَا اشْتَهَتْ اَنْفُسُهُمْ خَالِدُونَ﴾ ve bunlar canlarının istediği şeyler

içinde muhalleddirler. 103. ﴿لَا يَحْزُنُهُمُ الْفَزَعُ الْاَكْبَرُ﴾ o en büyük feza' dehşet

onları mahzun etmez ﴿وَتَتَلَقّٰيهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ﴾ ve onları Melâike şöyle karşılar:

﴿هٰذَا يَوْمُكُمُ الَّذِى كُنْتُمْ تُوعَدُونَ﴾ işte bu o gününüz ki

va'dolunuyordunuz-diye müjdelerler.

104. ﴿يَوْمَ نَطْوِى السَّمَآءَ كَطَىِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ﴾ Düşün o günü ki Semayı kitablar için defter dürer gibi düreceğiz ﴿كَمَا بَدَاْنَآ اَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ﴾ evveli halka bed'ettiğimiz gibi iâde edeceğiz ﴿وَعْدًا عَلَيْنَا﴾ üzerimize aldığımız bir va'd ki ﴿اِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ﴾ muhakkak yapacağız-evveli halk, burada iade mukabili olmak ı'tibarile ilk hılkat demek olduğu zâhirdir. «

اَوَّلُ مَا خَلَقَ اللّٰهُ نُورِى. اَوَّلُ مَا خَلَقَ اللّٰهُ الْقَلَمُ. اَوَّلُ مَا خَلَقَ اللّٰهُ الْعَقْلُ

» diye üç hadîsi şerif merviy olduğunu ve binaenaleyh akli evvel, kalemi evvel, nuri Muhammedî demek olacağına nazaran iade nuri Muhammedî ile başlıyacaktır.

105. ﴿وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِى الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ﴾ Filhakıka zikirden sonra Zeburda yazdık-Tevrattan sonra Zeburda, yahud bu babda ba'zı ıhtarattan sonra Zeburda yazdık ﴿اَنَّ الْاَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِىَ الصَّالِحُونَ﴾ ki Arz, ona salih kullarım varis olur. -Arz ifsad edenlerden alınır, verasete lâyık, hılâfete ehil salâhiyyetli hak kullarına verilir. Ya'ni sirri beka, salâh kanununa müterettibdir, bozukların hakkı bekası yoktur. Fir'avn ve Cebâbirenin gark ve def'iyle onların zaıyf gördükleri kulların Arzı mukaddesin şark-u garbına varis kılınması, Davudun Calûtü katledip «

يَا دَاوُدُ اِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِى الْاَرْضِ فَاحْكُمْ بَيْنَ النَّاسِ

بِـالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوٰى» emriyle mazheri hılâfet edilmesi gibi vekayi' ile fi'len ıhtar olunduktan sonra Zeburda da bu kanun tansıs edilmiş ve bununla Âhır zamanda ümmeti Muhammedin verasetine işaret olunmuştur. Eslâh kanunu yahud elyak kanunu denilen bu kanunun hukmiledir ki evvelâ sureti umumiyyede nev'ı beşer içinde Ehli kitab olan milletlerle diğerleri arasındaki mübareze de nihayet Ehli kitab, galebe etmiş; saniyen Ehli kitab içinde

sh:»3374

de ibtidaen Yehûd, galebe etmiş, ba'dehu Nesarâ, galebe etmiş, ba'dehu Müslimanlar galebe etmiş ve salâhını muhafaza ettikçe yine edecektir. Ve Zeburda ıhtar olunduğu gibi burada Kur'an ile de haber veriliyor ki bi'seti Muhammediyyeden sonra veraseti Arz, iymanı tevhıd ile mü'min ve a'mali saliha ile amil ümmeti vahide olarak zuhur edecek ve şirk ve tefrikadan, ısyan ve ıhtilâftan korunarak en güzel amellerle sa'y-ü mücahede eyliyecek salih kullarındandır. Nihayet Gökler dürülüp Arz değiştikten sonra Arzı Cennetin veraseti de bunlarındır. «وَتَقَطَّعُوٓا اَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ ۚ» ile işaret edildiği ve ehadisi sahihada varid olduğu üzere bu ümmette de tefrikalar çıkacak, arada emir, parçalanacak, memleketler zayi' olacak, maamafih yine Peygamber ve eshabının yolunda giden bir fırkai naciye, zümrei salihîn, garib

kalacak, sonra yine din bed'ettiği gibi dönüp zuhur edecek, Peygamberlik iddiasında bulunacak olan otuz kadar deccalden sonra ülûhiyyet iddiasına kalkışacak olan koca Deccal, Mesihin nüzulile helâk olacak, derken Ye'cûc ve Me'cûc çıkacak, Yer yüzünde görülmedik fesadlar, tasvire sığmaz harbler yaptıktan sonra biemrillah mahvolacaklar, artık salib kırılacak, hınzir öldürülecek, salihîn hâkim olacak, şer'ı Muhammedînin ta'mimile beşeriyyet bir devri saadet girecek velhasıl suğra ve vüstâ nice kıyametlerden sonra dabbetülarzın hurucü ve Güneşin Mağribden tulûu ve surun nefhile büyük Kıyammet kopacak, ve nefhaâhi saniye ile, hal kı evvel başladığı gibi iade oluncak, haşr-ü neşr olup yevmi din, sureti mutlakada gelecek, akıbet Cennet salihlerin olacaktır.

﴿١٠٦﴾ اِنَّ فِى هٰذَا لَبَلَاغًا لِقَوْمٍ عَابِدِينَ ﴿١٠٧﴾ وَمَآ اَرْسَلْنَاكَ اِلَّا رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ﴿﴾

sh:»3375

Meali Şerifi

Şübhe yok ki bunda âbid bir kavm için kâfi bir öğüd vardır 106 Ve seni sâde âlemîne rahmet olarak

göndermişizdir 107

106. ﴿اِنَّ فِى هٰذَا﴾ muhakkak bunda-bu Kur'anda ve bilhassa bu Sûrenin mazmununda ﴿لَبَلَاغًا لِقَوْمٍ عَابِدِينَ﴾ âbid bir kavm için her halde bir belağ vardır. -Ya'ni himmetleri hakıkaten ıbadete masruf olan efrad ve cemaat için bâliğan mâ belağ bir nasıhat, maksada iysal etmeğe kâfi bir tebliğ vardır. Ve hattâ bu son hıtab, belki yalnız bu son kanun başlı başına bir belağdır ki ıbedetin hakıkatini, ma'bubü, nübüvveti, gayei maksudeyi tebliğ eder.

107. ﴿وَمَآ اَرْسَلْنَاكَ اِلَّا رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ﴾ ve seni ancak âlemîne rahmeten gönderdik-ya'ni ya Muhammed başka bir sebeb için değil ancak bütün âlemlere ve bâhusus zevil'ukul âlemlerine merhamet ettiğimiz için, veya başka bir halde değil ancak âlemine bir rahmet olarak Resul gönderdik; risaletin umuma bir rahmeti ilâhiyye veya sen bir rahmeti ammesin ki bütün zevilukul âlemlerine o salâh ve sen te'lim edeceksin ve bütün âlem bundan müstefid olacaktır. Artık vay o bedbahtlara ki bu rahmetten kaçınırlar ve bu nura karşı göz yumarlar.

Ey rahmetenllilâlemîn :

﴿١٠٨﴾ قُلْ اِنَّمَا يُوحٰٓى اِلَىَّ اَنَّمَآ اِلٰهُكُمْ اِلٰهٌ وَاحِدٌ ۚ فَهَلْ اَنْتُمْ
مُسْلِمُونَ ﴿١٠٩﴾ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ اٰذَنْتُكُمْ عَلٰى سَوَآءٍ ۭ وَاِنْ
اَدْرِىٓ اَقَرِيبٌ اَمْ بَعِيدٌ مَا تُوعَدُونَ﴿

sh:»3376

﴿١١٠﴾ اِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ
﴿١١١﴾ وَاِنْ اَدْرِىْ لَعَلَّهُ فِتْنَةٌ لَّكُمْ وَمَتَاعٌ اِلٰى حِينٍ﴿

Meali Şerifi

De ki: bana sade vahyolunuyor ki: ilâhınız ancak bir ilâhdır, şimdi siz müsliman oluyor musunuz? 108

Bunun üzerine aldırmazlarsa o halde de de ki: size düpedüz i'lân ettim, ve bilmem bu size edilen va'd-ü

vaîd pek yakın mi, yoksa uzak mı? 109 Şübhe yok ki o, söylenenden, açığa vurulanı da bilir gizlediğinizi de

bilir 110 Ve bilmem belki bu-mühlet-sizin için bir imtihan ve vakta kadar bir istifadedir 111

108. ﴿قُلْ﴾ de ki-her kim esası ve her salâhın başı olan ma'bud mes'elesinde ﴿اِنَّمَا يُوحٰٓى اِلَىَّ﴾ bana ancak şöyle vahy olunuyor: ﴿اَنَّمَآ اِلٰهُكُمْ اِلٰهٌ وَاحِدٌ﴾ hepinizin ilâhı ancak bir ilâhdır ki-Allahdır. Balâda isbat olunduğu üzere maadası batıldır. ﴿فَهَلْ اَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ Binaenaleyh sizin buna islâmınız var mı? -Bu vahyi teslim edip kemali ıhlâs ile hepiniz bir ilâha inkıyadı kabul ediyor musunuz? Kısaca böyle tebliğ et 109. ﴿فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ﴾ kabul etmedikleri takdirde de şöyle de: ﴿اٰذَنْتُكُمْ عَلٰى سَوَآءٍ﴾ size alesseviyye iyzan, ettim-emri bildirdim, tehlükeyi i'lân eyledim-iyzan hali harb i'lân etmek ma'nâsına da geldiğine göre bu âyetin nüzuliyle Resulullah Mekke müşriklerine karşı vaz'ıyyetin hali harb olduğunu anlatmış demek olur ki şu halde ileride vâki'

olacak Bedr muharebesinin i'lânı da bu andan i'tibaren yapılmış demektir.

﴿وَاِنْ اَدْرِىٓ اَقَرِيبٌ اَمْ بَعِيدٌ مَا تُوعَدُونَ﴾ Ve size yapılan o vaîd, yakınmı

uzak mı bilmem-ya'ni dini hakkın zuhuru, müslimînin galebesi ve yahud Kıyametin kopması lâbüdd

olduğunda şüphe yoksa da yakın mı uzakmı bilmem. Şu halde Sûrenin başında « اِقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ » buyurulması « هرآتى قريب » olmak i'tibariledir. 110. ﴿اِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ﴾ Şübhe yok ki

o-Allah-sözün i'lân edilenini de bilir, sizin ketmettiklerinizi de -binaenaleyh cezanızın vaktını da bilir. 111.

﴿وَاِنْ اَدْرٰى لَعَلَّهُ﴾ Ve bilmem belki o-o ikinci şık ya'ni vaîdin uzaması, cezanızın te'hıri ﴿فِتْنَةٌ لَكُمْ﴾ sizin istidrac ﴿وَمَتَاعٌ اِلٰى حِينٍ﴾ ve bir zamana kadar bir

meta'dır-bir istifade ile oyalayıştır.

Bu emri tebliğ ve bu iyzanı icra ettikten sonra Resulullahın ne yaptığına gelince :

Şöyle duâ etti :

﴿١١٢﴾ قَالَ رَبِّ احْكُمْ بِالْحَقِّ وَرَبُّنَا الرَّحْمٰنُ الْمُسْتَعَانُ عَلٰى مَاتَصِفُونَ﴿﴾

Meali Şerifi

Dedi: ya rabb! hakka hukmet ve rabbımız rahmandır ancak isnadlarınıza karşı sığınılacak müstean

112

sh:»3378

112. ﴿قَالَ﴾ dedi ﴿رَبِّ احْكُمْ بِالْحَقِّ﴾ rabbım! Hakk ile hukmünü ver - adaletin gecirgemesin ﴿وَرَبُّنَا الرَّحْمٰنُ﴾ ve Rabbımız o Rahmandır ki ﴿الْمُسْتَعَانُ عَلٰى مَاتَصِفُونَ﴾ isnad ettiğiniz vasıflarınıza karşı müsteandır - ey zalimler!

Sihirdir, edgasü ahlâmdır, iftiradır, şiırdır gibi isnadlarınıza, dini islâm ve müslimîn aleyhindeki küfriyyatınıza karşı avn-ü nusrati matlûb olan ancak odur.